

การเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในกรุงเทพมหานคร

Learning and Knowledge Management of the National Mother Village Fund Communities in Bangkok Metropolis

¹อุสา สุทธิสาคร (Usa Sutthisakorn)

²เอกธิป สุขวารี (Ekathip Sookvaree)

³สิริรัตน์ จรรย์รัตน์ (Sirirat Janyarat)

⁴ปาจริย์ หวังรุ่งกิจ (Pajaree Wangrungkij)

⁵รติรัตน์ มหาทรัพย์ (Ratirat Mahasup)

^{1, 2, 4, 5} คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

(School of Humanities, University of the Thai Chamber of Commerce)

³ สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(Innovative Learning Center, Srinakharinwirot University)

Email: usa_sut@utcc.ac.th

Received July 20, 2021; **Revised** September 12, 2021; **Accepted** November 15, 2021

Abstract

The objectives of this research were to study the learning process and knowledge management of the National Mother Village Fund Communities in Bangkok in terms of their learning potential and being a model for drug addiction prevention and resolution; and to study the guidelines for community development that have the potential to become a learning center for the National Mother Village Fund. Qualitative research was conducted in 6 community models in Bangkok from June to October 2018. 215 informants who are the committee members, people in communities, and network partners were participated through depth interviews and focus groups. The results were found that the learning process and knowledge management of the communities are created through: 1. Integrated (body of) knowledge on drug addiction prevention and resolution together with other (bodies of) knowledge for the life development and well-being of people in the communities; 2. Community leaders and committee members had knowledge acquisition, knowledge sharing, and self-development; 3. Observational learning and self-defensive processes for drug

addicts were used for youth in the communities; 4. Supportive social networks were established to support the communities; and 5. Social capital and identity of the communities were applied to the learning process and knowledge management of the communities. Research results on the development approach to become a learning center were; being a learning center that can demonstrate real working conditions in the community; and being a learning center that provides a variety of knowledge based on the identity of each learning center.

Keywords: Learning; Knowledge Management; National Mother Village Fund Communities; Bangkok Metropolis

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ของชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน ดำเนินการวิจัยใน 6 ชุมชนต้นแบบ ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานคร ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลรวม 215 คน ที่เป็นคณะกรรมการกองทุนแม่ คนในชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมิถุนายน-ตุลาคม 2561 ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ ดังนี้ 1. การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและองค์ความรู้อื่นที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน 2. ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการฯ มีการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง 3. การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบในชุมชนและการสร้างภูมิคุ้มกันในเยาวชน 4. การมีเครือข่ายทางสังคม 5. การนำทุนทางสังคมและอัตลักษณ์ชุมชนมาใช้ในการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ผลการวิจัยด้านแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์เรียนรู้ ควรพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ที่แสดงให้เห็นสภาพการทำงานจริงในชุมชน และเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ให้ความรู้หลากหลายตามอัตลักษณ์ของแต่ละศูนย์เรียนรู้

คำสำคัญ: การเรียนรู้; การจัดการความรู้; กองทุนแม่ของแผ่นดิน; กรุงเทพมหานคร

บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) พบว่าร้อยละ 40 ของชุมชนทั่วประเทศมีปัญหายาเสพติด แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี พ.ศ. 2559 รายงานว่า ที่ผ่านมามีเยาวชนร้อยละ 50 ของผู้บำบัดรักษาเป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี เป็นกลุ่มเสี่ยงสำคัญ ที่ต้องมีการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เพราะมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (National Drug Prevention and Suppression Center, 2016) จากปัญหายาเสพติดที่ทวีความรุนแรงขึ้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีความห่วงใยในปัญหาดังกล่าวและได้พระราชทานพระราช

ทรัพย์สินส่วนพระองค์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 สำนักงาน ป.ป.ส. จึงได้นำพระราชทรัพย์ดังกล่าวสทบกับงบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ส. จัดตั้งเป็น “กองทุนแม่ของแผ่นดิน” เพื่อมอบเงินกองทุนให้แก่หมู่บ้าน/ชุมชน โดยมีเป้าหมายในการจัดปัญหายาเสพติดให้ได้ผลอย่างยั่งยืน ด้วยพลังสามัคคีของชุมชนตามเจตนารมณ์ของพระองค์ท่านที่มุ่งหวังให้เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน ที่ร่วมกัน ประกอบกรรมดี ขจัดปัญหายาเสพติดบนพื้นฐานของการให้อภัยทางสังคม ความรู้รักสามัคคี สร้างความสมานฉันท์ของคนในสังคม ร่วมกันเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยแนวทางแห่งสันติวิธี เพื่อให้สังคมและชุมชนนั้นเป็นสังคมแห่งคุณธรรม มุ่งให้พลกนิกรมีอาชีพ สร้างรายได้ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง พื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รักษาทรัพยากรธรรมชาติ พึ่งตนเอง อนึ่ง การที่เงินพระราชทานคงอยู่ตลอดไป ชุมชนต้องร่วมมือร่วมใจแสดงออกถึง “ทุนศรัทธา” ช่วยกันสมทบเงินดังกล่าวต่อเนื่องและแสวงหาวิธีระดมทุนด้วยแนวทางของชุมชนที่เรียกว่า “ทุนทางปัญญา” เพื่อให้กองทุนงอกเงย นำมาใช้ต่อยอดในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนได้อย่างเพียงพอและยั่งยืนต่อไป (Community Development Department, 2012) ปัจจุบันมีการดำเนินงานของกองทุนแม่ของแผ่นดินอย่างต่อเนื่อง จำนวน 12,189 กองทุน ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพในการทำงานกองทุนแม่ของแผ่นดินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน จากการศึกษาพบว่า กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ของชุมชนเป็นสิ่งที่ให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและมีศักยภาพในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น ดังงานวิจัยของ Injun (2017) ที่พบว่า การบริหารจัดการเบื้องต้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนของกองทุนแม่ของแผ่นดินในจังหวัดสมุทรสาคร ที่จะทำให้งานประสบผลดีคือการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่ชุมชน การปราบปรามเชิงรุกและการป้องปรามในพื้นที่ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Siriboon (2019) ที่ศึกษาวิจัยการถอดบทเรียนการแก้ปัญหายาเสพติด กรณีศึกษาของกองทุนแม่ของแผ่นดินอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดิน ประกอบด้วย ด้านผู้นำ และแกนนำชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านศักยภาพการพึ่งตนเองของชุมชน การบริหารจัดการกองทุนแม่ของแผ่นดิน ด้านแรงบันดาลใจของคนในชุมชน ด้านการสนับสนุนจากภาคราชการ ภาคเอกชน หน่วยงานผู้รับผิดชอบ และด้านการสร้างเครือข่ายกองทุนแม่ของแผ่นดิน

ทั้งนี้ การที่ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ทำให้ชุมชนหลายชุมชนได้สะสมองค์ความรู้และศักยภาพในการดำเนินงานที่อาจจะสามารถพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับชุมชนอื่นหรือชุมชนใกล้เคียงอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนให้สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ มีการจัดการความรู้และมีบทเรียนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่ชุมชนสะสมมาเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถเป็นต้นแบบในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดที่จะพัฒนาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ของชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถเป็นต้นแบบในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากองทุนแม่ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถเป็นต้นแบบในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินในกรุงเทพมหานคร ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถเป็นต้นแบบในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

ขอบเขตประชากร เป็นการศึกษาในชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินในกรุงเทพมหานคร ผู้ให้ข้อมูล คือคณะกรรมการกองทุนแม่, คณะกรรมการชุมชน, คนในชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตพื้นที่วิจัย ทำการศึกษาวิจัยในชุมชนต้นแบบ 6 ชุมชน ที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานคร ที่มีผลงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้เป็นผลดี คือ 1. ชุมชนมัสยิดนูรุลยาซีน แขวงจอมทอง เขตจอมทอง 2. ชุมชนริมทางรถไฟสายท่าเรือ แขวงคลองเตย เขตคลองเตย 3. ชุมชนกองขยะหนองแขม พุทธมณฑลสาย 3 เขตหนองแขม 4. ชุมชน หมู่บ้านรางไฟ แขวงบางบอน เขตบางบอน 5. ชุมชนวัดอัมพวา แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย 6. ชุมชนก้าวใหม่พัฒนาบึงปรัง แขวงลำผักชี เขตหนองจอก

ขอบเขตระยะเวลา ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือน มิถุนายน – ตุลาคม พ.ศ. 2561

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินในเขตกรุงเทพมหานคร มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1. แนวคิดการเรียนรู้ 2. แนวคิดการจัดการความรู้และ 3. แนวคิดชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน

1. แนวคิดการเรียนรู้

การเรียนรู้คือการปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิดและพฤติกรรม จากการได้รับประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้จึงครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ (Khammanee, 2002) การเรียนรู้ของชุมชนนั้น เป็นการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มจากการลงมือปฏิบัติจริง ในปัญหาชีวิตจริง และการทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย (Nakornthap, 1996)

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของชุมชน โดย Varavitpinit, Boonkoom & Sungrugs (2017) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เมืองเพชร ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้น คือ “PETCH Model” มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ Participation (การมีส่วนร่วม) Evolution enough (ความพอเพียง) Technology (การนำเอาเทคโนโลยีและหลักวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติ) Community (ชุมชน) และ Harmony (ความกลมกลืน) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ พบว่า รูปแบบการพัฒนาต้องควบคู่กับภูมิปัญญาความรู้ดั้งเดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิม สัมพันธ์กับการเลี้ยงชีพ และการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ พบว่า ภาพรวมอยู่ระดับมาก

Pakvipas & Pongwiritthon (2015) ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (community action research: CAR) เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนโดยหมู่บ้าน อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นชุมชนน่าอยู่ โดย

การสัมภาษณ์ สังเกตและบันทึกการดำเนินงานของชุมชน จำนวน 50 คน ในชุมชนที่มีส่วนร่วมดำเนินการ พบว่าการพัฒนาศักยภาพชุมชนโดยปฐมนิเทศ ให้เป็นชุมชนน่าอยู่โดยสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีกระบวนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ 1) มองเป้าหมายร่วมกัน ประชุมชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจ มีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) สร้างโครงสร้างและกลไกพื้นฐานเพื่อพัฒนาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเดินสำรวจเก็บข้อมูลและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ค้นหาหลักพื้นฐานเพื่อพัฒนาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) จัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนโดยปฐมนิเทศ ให้เป็นชุมชนน่าอยู่ โดยมีโครงการที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน คือ 1) โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) โครงการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) โครงการทำน้ายาเอนกประสงค์ 4) โครงการบูรณะวัดและโบสถ์ และ 5) โครงการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมชนเผ่า

Thongrassamee Aarnes, Prapaspong & Suwanampa (2018) ได้ศึกษาวิจัยความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนรวม 119 คน พบว่า 1) ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย ปัจจัยการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการมีส่วนร่วม และปัจจัยแนวทางพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน และ 3) รูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แนวคิดการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล หรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด ความรู้มี 2 ประเภท (Mahidol University, 2018) ได้แก่ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เกิดจากประสบการณ์ ถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ยาก แต่พัฒนาและแบ่งปันกันได้ เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้งเรียกความรู้แบบนี้ว่านามธรรม 2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเป็นหลักทั่วไป รวบรวมและถ่ายทอดผ่านวิธีต่างๆ ได้ อาทิ การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี หนังสือ คู่มือ บางครั้งเรียกความรู้แบบนี้ว่ารูปธรรม

กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้องค์กรหรือชุมชน เข้าใจขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ พัฒนาการของความรู้จะเกิดขึ้นในองค์กรหรือชุมชน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ (Community Development Department, 2016)

1) การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการทำความเข้าใจตนเองก่อนว่ามีเป้าหมายอย่างไร เรื่องอะไร เป็นการระบุความรู้ที่องค์กรจำเป็นต้องมี ต้องใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) คือการเสาะหาข้อมูลความรู้นั้น เพื่อรวบรวมไว้ในที่เดียวกัน ทั้งการสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เดิม แยกความรู้ที่ไม่ได้ใช้ออกไป อาทิ การนำผู้มีความรู้และประสบการณ์ต่างกันมาประชุม/ ทำงานร่วมกัน การสรุปบทเรียนจากการปฏิบัติงาน การประชุมในหน่วยงาน อบรมภายนอกหน่วยงาน เป็นต้น

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เป็นการเรียบเรียงความรู้ ข้อมูลความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่กระจัดกระจาย เก็บไม่เป็นระบบให้เป็นระบบ พร้อมต่อการจัดการความรู้ได้

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) คือการประมวลผลความรู้ให้สมบูรณ์ โดยมีรูปแบบเอกสารที่เข้าใจได้ง่าย ในรูปแบบไฟล์ข้อมูล ที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย ใช้งานได้

5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) เป็นการเผยแพร่ความรู้ให้เข้าถึงได้ง่าย โดยการเผยแพร่ความรู้ออกไปในวงกว้าง โดยอาจใช้บอร์ดประชาสัมพันธ์หรือใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การสร้างเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานมาแลกเปลี่ยนเคล็ดลับ เทคนิคการทำงาน เทคนิคการแก้ปัญหา การปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงาน กรณีเป็นความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) อาจจัดทำเป็นเอกสาร, ฐานความรู้, เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) อาจสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

และ 7) การเรียนรู้ (Learning) เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการแบ่งปันแลกเปลี่ยนหรือสืบทอดไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน ทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน หรือบูรณาการความรู้สู่การทำงาน เมื่อฝึกสร้างความรู้ นำความรู้ไปใช้ แลกเปลี่ยนความรู้ และเกิดความรู้ใหม่ ก็จะกลายเป็นวิถีชีวิตแห่งการเรียนรู้

สำหรับงานวิจัยด้านการจัดการความรู้ที่น่าสนใจ พบว่า Chailert et al., (2013) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชนในตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล พบว่าระบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมคือ 1) การกำหนดนโยบาย 2) การคัดเลือกทรัพยากร 3) การรวบรวมข้อมูลและพัฒนา 4) การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น การทำเว็บไซต์ คู่มือแนะนำสถานที่และกิจกรรม ป้าย และแผนที่จุดท่องเที่ยวที่สำคัญ ที่พัก ที่กินและการอบรมด้านการท่องเที่ยว 5) การตรวจสอบและประยุกต์ใช้กับชุมชน

Gulasirima, Prapaspong & Suwanampa (2016) ศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตำบลโคกโคเตา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ SWOT สังเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา และประเมินผลกิจกรรม พบว่า การจัดการความรู้ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ แต่ยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ มีเครือข่ายภายในชุมชนและนอกชุมชน มีการเสนอแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้เครือข่ายการเรียนรู้ 4 แนวทางคือ 1) พัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน 2) พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ และ 4) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

3. แนวคิดชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน

ปรัชญาแนวคิดกองทุนแม่ของแผ่นดิน มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ เงินขวัญถุงพระราชทาน ทุนศรัทธาและทุนปัญญา (Community Development Department, 2012) เงินขวัญถุงพระราชทาน เป็นพระราชทรัพย์ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้พระราชทานให้กับหมู่บ้านและชุมชน โดยสำนักงาน ป.ป.ส. ได้สมทบงบประมาณส่วนหนึ่งนำมาจัดสรรให้กับหมู่บ้านและชุมชน แห่งละ 8,000 บาท เงินจำนวนนี้เปรียบเสมือนสิ่งที่จะลี้ภัยแห่งพระราชปณิธานของพระองค์ จึงถือเป็นเงินศักดิ์สิทธิ์เก็บไว้เป็นเงินขวัญถุงในหมู่บ้าน/

ชุมชนโดยไม่นำมาใช้, ทุนศรัทธา เป็นเงินที่ราษฎรในหมู่บ้านและชุมชนที่ได้รับกองทุนแม่ของแผ่นดิน ร่วมกันบริจาคอย่างต่อเนื่องและรวบรวมด้วยพลังความศรัทธา สมทบเข้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นการแสดงออกถึงทุนทางสังคมของหมู่บ้าน/ชุมชนที่ไม่ต้องการให้มีปัญหาเสียดินในหมู่บ้านอย่างเป็นรูปธรรม และทุนปัญญา เป็นเงินที่ราษฎรในหมู่บ้านและชุมชน คิดค้นขึ้นด้วยภูมิปัญญาตนเองในการระดมทุนเพื่อขยายกองทุนให้คงอยู่ขึ้น สามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อการแก้ไข ปัญหาเสียดินของหมู่บ้านได้อย่างเพียงพอ

งานวิจัยกองทุนแม่ของแผ่นดิน โดย Potiwan (2014) ได้ศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการป้องกันแก้ไข ปัญหาเสียดิน ตามโครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน บ้านเหล่าน้อย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ศักยภาพชุมชนในการจัดการป้องกันแก้ไขปัญหาเสียดิน จำเป็นต้องใช้จิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน ตระหนักถึง ปัญหาและดำเนินการภายในชุมชนเอง โดยใช้ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมผสมผสานกับการสร้างเครือข่ายทาง สังคม และนำความรู้หรือบทเรียนที่ได้มาสร้างรูปแบบกิจกรรมป้องกันแก้ไขปัญหาเสียดินในชุมชน

Chaopraeknoi (2019) ได้ทำการวิจัยพัฒนาศักยภาพเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันปัญหาเสียดิน ของกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า เครือข่ายการป้องกันปัญหาเสียดิน ในชุมชนตามแนวทางกองทุนแม่ของแผ่นดินในพื้นที่กระทุ่มแบน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับผลสำเร็จในการดำเนินงาน การทำงานเครือข่ายการป้องกันปัญหาเสียดิน มีความสัมพันธ์กับผลสำเร็จในการดำเนินงาน ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญ แนวทางที่เหมาะสมกับการขยายเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันปัญหาเสียดิน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 1) การดำเนินงานที่มีการอาศัยความเป็นสถาบันกษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจในการป้องกัน ปัญหาเสียดินในชุมชน 2) การสนับสนุนผู้นำชุมชนให้มีความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหการแพร่ระบาดของยาเสพติด และมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างให้แก่คนในชุมชน 3) การสนับสนุนเชิงนโยบาย ของราชการและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และ 4) การสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของกองทุนแม่ของแผ่นดินในการป้องกันปัญหาเสียดินในชุมชน

Injun (2017) ศึกษาการบริหารจัดการแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดินในชุมชนของกองทุนแม่ของแผ่นดิน กรณีศึกษาหมู่บ้านต้นแบบ ในจังหวัดสมุทรสาคร 3 แห่ง พบว่า การบริหารจัดการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดินในชุมชนของกองทุนแม่ของแผ่นดินในจังหวัดสมุทรสาคร ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การบริหารแบบทีมงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน แนวทางการบริหารจัดการ เบื้องต้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดินในชุมชนของกองทุนแม่ของแผ่นดินในจังหวัดสมุทรสาคร คือ 1) จัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน 2) การปราบปรามเชิงรุก 3) การป้องปรามในพื้นที่ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชน 5) การพัฒนา ศักยภาพ 6) การปรับปรุงระบบงาน 7) การประชาสัมพันธ์ 8) การบูรณาการเพื่อขยายผล และ 9) การ กำหนดตัวชี้วัด

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีการศึกษาวิจัยด้านการเรียนรู้และการจัดการ ความรู้ในชุมชนในหลายมิติ ได้แก่ การเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชน การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ดังนั้น การเรียนรู้ และการจัดการความรู้ มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชนของกองทุนแม่ของแผ่นดินโดยตรง ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษา กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนต้นแบบกองทุนแม่ของแผ่นดินในกรุงเทพมหานคร เพื่อหาแนวทาง ในการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ต่อไป โดยแนวคิดการเรียนรู้ที่นำมาศึกษาเน้นการเรียนรู้ที่ครอบคลุม ทั้งในส่วนของ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ (Khammanee, 2002) และแนวคิดการจัดการความรู้เน้นการจัดการความรู้ใน

2 ลักษณะ คือ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) และความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) (Mahidol University, 2018) และกระบวนการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน เพื่อเข้าใจขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้และพัฒนาการของความรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กรหรือชุมชน (Community Development Department, 2016)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยได้แก่ 1. ชุมชนมัสยิดนูรุลยาซีน แขวงจอมทอง เขตจอมทอง 2. ชุมชนริมทางรถไฟสายท่าเรือ แขวงคลองเตย เขตคลองเตย 3. ชุมชนกองขยะหนองแขม พุทธมณฑลสาย 3 เขตหนองแขม 4. ชุมชนหมู่บ้านรางไผ่ แขวงบางบอน เขตบางบอน 5. ชุมชนวัดอัมพวา แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย 6. ชุมชนก้าวใหม่พัฒนาปึงปรัง แขวงลำผักชี เขตหนองจอก โดยการคัดเลือกชุมชนคัดเลือกจากคณะทำงาน ป.ป.ส.กท. ที่มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือเป็นกองทุนแม่ที่ผลงานโดดเด่น มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างสันติวิธี การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ระหว่างเดือน มิถุนายน – ตุลาคม พ.ศ. 2561

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 215 คน จำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จาก

- การสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group) กับคณะกรรมการกองทุนแม่ กรรมการชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานชุมชนกองทุนแม่ใน 6 ชุมชน จำนวน 74 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง
- การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณะกรรมการกองทุนแม่ ผู้นำชุมชน คนในชุมชน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภาครัฐและภาคีเครือข่าย 6 ชุมชน จำนวนรวม 141 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบอกต่อ (snowball technique)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิดคือ

1. แนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group) เป็นคำถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ความรู้ในการทำงาน จุดเด่น/จุดแข็ง และอัตลักษณ์ของชุมชนกองทุนแม่ที่ถูกสัมภาษณ์เกี่ยวข้อง
 2. คำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกองทุนแม่ กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในการทำงานของชุมชนกองทุนแม่ การประเมินการทำงานของกองทุนแม่และความพร้อมในการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ ทั้งในแง่ของผู้ปฏิบัติงานและผู้ได้รับประโยชน์/ได้รับผลจากการปฏิบัติงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
- จำแนกเป็น 3 กลุ่มคือ 1. คำถามสำหรับผู้ปฏิบัติงาน 2. คำถามสำหรับคนในชุมชนและ 3. ภาคีเครือข่าย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์เป็นชุมชนกองทุนแม่ จำนวน 6 ชุมชน การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล โดยการตรวจสอบสามเส้าจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน คือ 1) คณะทำงานกรรมการกองทุนแม่ 2) คณะกรรมการชุมชน 3) คนในชุมชน และ 4) ภาคีเครือข่าย

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ของชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ และสามารถเป็นต้นแบบในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่ากองทุนชุมชนแม่ของแผ่นดิน ทั้ง 6 ชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ดังนี้

1. การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและองค์ความรู้อื่นที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน

การศึกษาชุมชนกองทุนแม่ที่เป็นต้นแบบในการทำงานทั้ง 6 ชุมชน พบว่าผู้นำชุมชนมีการสั่งสมองค์ความรู้ประสบการณ์ ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดมาอย่างยาวนานรวม 10-20 ปี ชุมชนจึงสามารถวิเคราะห์ตนเองเรียนรู้ปัญหาของชุมชนและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งนี้พบว่าผู้นำชุมชนมีองค์ความรู้หลากหลายที่นำมาหนุนช่วยการทำงานด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างเป็นผลดี สามารถบูรณาการองค์ความรู้หลายด้านร่วมกับองค์ความรู้ด้านการป้องกันปัญหายาเสพติด มองปัญหาอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเห็นว่าปัญหายาเสพติดมีความสัมพันธ์กับปัญหาเศรษฐกิจและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน หากจะแก้ปัญหายาเสพติดได้ต้องแก้ปัญหามากของของคนในชุมชนให้ดีขึ้นด้วย

กรณีชุมชนกองขยะหนองแขม ผู้นำนำอุดมการณ์และวิธีการของสหกรณ์เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการชุมชน ด้วยการออมเงิน ทำให้ชุมชนกองขยะ ซึ่งเป็นคนจนเมืองได้มีบ้านของตัวเองส่งผลให้ปัญหายาเสพติดลดน้อยลงขณะที่ชุมชนรางไผ่ ผู้นำมีองค์ความรู้ด้านสาธารณสุข สามารถนำความรู้มาดูแลสุขภาพคนในชุมชน ทำให้ได้รับการยอมรับ มีการจัดการข้อมูลอาสาสมัครสาธารณสุข (ออส.) สูงงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ ทั้งยังมีความรู้และความสามารถในการหาแหล่งทุนต่างๆ และการเขียนโครงการขออนุมัติแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำมาช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจปากท้องของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนก้าวใหม่พัฒนาปิงปองมีองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง นำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและผ่านการบำบัดรักษา ผู้นำชุมชนวัดอัมพวามีองค์ความรู้ด้านงานประชาสัมพันธ์และเทคนิคการทำงานกับเยาวชน ทำให้เยาวชนมีบทบาทสำคัญและก้าวขึ้นมารับผิดชอบงานเคียงบ่าเคียงไหล่ผู้ใหญ่ในชุมชนได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

2. ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

คุณลักษณะสำคัญของผู้นำในชุมชนกองทุนแม่ที่พบคือการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ในการดำเนินงาน มีความเข้มแข็ง มุ่งมั่น เอาใจจริงเอาใจกับการทำงาน และมีการทำงานเชิงรุก เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ขยายวงกว้างมากขึ้น เป็นปัญหาระดับชุมชน สังคมและประเทศ และเกี่ยวข้องกับคนทุกคนในชุมชนและสังคมที่จะได้รับผลกระทบร่วมกัน ดังนั้นจึงต้องมีการดำเนินงานในเชิงรุกและการป้องกันในกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนชัดเจน

งานวิจัยยังพบว่าผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งยังหมั่นแลกเปลี่ยนสร้างองค์ความรู้กับเครือข่ายต่างๆ และนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาชุมชนของตนเอง ชุมชนนำทั้งความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) และความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยมีกระบวนการจัดการความรู้ ตั้งแต่ 1) กระบวนการบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) ชุมชนมีความเข้าใจตนเองว่าต้องการความรู้ด้านใดในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด 2) กระบวนการสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) มีการสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก หรือนำภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในชุมชนมาประยุกต์ใช้ สรุปบทเรียนจากการปฏิบัติงาน มีการประชุมคณะกรรมการสม่ำเสมอ และเข้าอบรมความรู้จากภายนอก 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้

(Knowledge Codification and Refinement) การประมวลผลความรู้ให้สมบูรณ์ โดยมีรูปแบบเอกสารที่เข้าใจได้ง่าย รวบรวมจัดทำในรูปแบบไฟล์ข้อมูล ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานในระดับหนึ่ง แม้จะยังไม่มากนัก 5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) หรือการเผยแพร่ความรู้ออกไปในวงกว้าง โดยรูปแบบส่วนใหญ่ใช้บอร์ดประชาสัมพันธ์ แผ่นใบปลิว หรือเสียงตามสายในการเผยแพร่ความรู้ โดยการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่นการสร้างเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มและระหว่างกลุ่มของคณะกรรมการทำงานชุมชนกองทุนแม่และเครือข่าย ผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยนเทคนิค การแก้ปัญหาต่างๆ และมีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้ (Learning) โดยการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน การบูรณาการความรู้สู่การทำงาน

3. การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบในชุมชนและการสร้างภูมิคุ้มกันในเยาวชน

การศึกษาพบการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนด้วยการเรียนรู้โทษภัยของยาเสพติดหลากหลายรูปแบบและการมีตัวแบบในการประพฤติปฏิบัติมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชน ดังที่พบว่าในชุมชนวัดอัมพวา เด็กและเยาวชนรุ่นน้องมีแรงจูงใจอยากเล่นเซตสิ่งโตเพราะอยากเก่งเหมือนรุ่นพี่ที่ได้รับการยกย่องจากคนในชุมชน เยาวชนบางคนมีพี่ติดยา เยาวชนบางคนมีพ่อแม่เกี่ยวข้องกับการค้ายา แต่ตัวเองปฏิเสธการใช้ชีวิตแบบนั้นและดำเนินรอยตามผู้ใหญ่ที่ใช้ชีวิตถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและทำตัวเป็นประโยชน์กับสังคม ดังนั้น การมีภูมิคุ้มกันเรื่องยาเสพติดและตัวแบบที่ดียังมีความสำคัญต่อเยาวชนทุกคนที่เติบโตมาในชุมชน ให้ได้เรียนรู้และแสวงหาความหมายของชีวิต ทำให้เยาวชนสามารถปฏิบัติตามตัวแบบที่ดีงามเหล่านี้ได้ ในทางกลับกันหากชุมชนไม่แก้ปัญหายาเสพติดในชุมชนให้ลดลง เยาวชนที่เติบโตมาในชุมชนอาจเห็นตัวแบบไม่ดีเหล่านั้นและเกิดการเลียนแบบได้เช่นกัน

4. การมีเครือข่ายทางสังคมในการสนับสนุนชุมชน

การมีเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวางและมีประสิทธิภาพเป็นอีกปัจจัยที่ช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนให้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น เครือข่ายเหล่านี้มีทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านวิชาการ อาทิสถาบันการศึกษาต่างๆ หน่วยงานที่ทำงานด้านสังคม มูลนิธิ องค์การด้านศาสนาต่างๆ รวมถึงการทำงานเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่นๆ

5. การนำทุนทางสังคมและอัตลักษณ์ชุมชนมาใช้ในการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน

ชุมชนมีทุนทางสังคม อันได้แก่ ความรักความผูกพันในชุมชน ความเอื้ออาทร การแบ่งปัน ความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เป็นสิ่งเชื่อมโยงและร้อยดวงใจของคนในชุมชนในสามารถทำงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้แล้ว ชุมชนยังใช้ทุนทางปัญญา ได้แก่การสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ การหาทางออกในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหายาเสพติดอย่างสันติวิธีที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายทุกคน เช่นการให้คนที่กลับตัวกลับใจได้มีพื้นที่ยืนในสังคม หออาชีพให้ทำ ส่งตัวบำบัดหรือการมีศูนย์บำบัดในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังได้นำอัตลักษณ์ชุมชนมาสร้างมูลค่าให้กับชุมชนด้วย

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนากองทุนแม่ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถเป็นต้นแบบในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน

การศึกษาพบว่าชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินทั้ง 6 ชุมชน มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ โดยมีแนวทางในการพัฒนาคือการสร้างศูนย์เรียนรู้ที่มีชีวิต ที่ไม่ได้มีเพียงแต่ภาพนิทรรศการจัดแสดงไว้ให้ผู้มาดูงานชม

เท่านั้น แต่เป็นศูนย์เรียนรู้ที่สามารถแสดงให้เห็นสภาพการทำงานจริงในชุมชน ทั้งนี้ควรเสริมจุดเด่นของแต่ละชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของตนเองและสามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ให้ความรู้หลากหลายตามอัตลักษณ์ของแต่ละศูนย์เรียนรู้ดังนี้

1. ชุมชนกาวใหม่พัฒนาบึงปรัง มีความพร้อมในการเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินในนาม “ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกัมปงบึงปรัง” ทำงานภายใต้แนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไข 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรม เพื่อให้คนในชุมชนมีดำเนินชีวิตอย่างมีภูมิคุ้มกันป้องกันยาเสพติด โดยมีแปลงนาสาธิตและพื้นที่เลี้ยงปลา ปลุกผักปลอดสารพิษ การทำฟาร์มเห็ด อาหารปลอดสารพิษ และการพัฒนาเป็นโฮมสเตย์ในอนาคต โดยปรับสถานที่ภายในที่ทำการชุมชนให้ผู้ที่เคยหลงผิดอยู่อาศัยและมอบหมายให้ทำหน้าที่ร่วมกันดูแลแปลงนาสาธิต 30 ไร่ ให้เรียนรู้ถึงคุณค่าในตนเองผ่านกระบวนการสร้างงานสร้างอาชีพ เป็นโรงเรียนชาวนาสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพของชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้และอาชีพให้กับคนในชุมชน

2. ชุมชนกองขยะหนองแขม มีความพร้อมในการเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน ที่มีจุดเด่นด้านการรีไซเคิลขยะ เนื่องจากชุมชนมีองค์ความรู้ด้านการรีไซเคิลขยะอย่างเป็นกระบวนการ เริ่มจากการเก็บ คัดแยก ตัด โม่ ซักล้าง ซ่อมแซม ซึ่งแต่ละเดือนจะได้ขยะรีไซเคิล เช่น พลาสติก เลื่อนน้ำมัน ขวดแก้ว สายยาง พลาสติก เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า ประมาณ 1,000 ตัน มีการนำขยะที่คัดแยกขยะมาต่อยอดเป็นสินค้าตามความถนัด เช่น กลุ่มบ้านกระเป๋่า จะมีการนำกระเป๋่าเก่ามาซัดล้าง ทำความสะอาดใหม่ หรือบ้านรองเท้า เป็นต้น นอกจากนี้ผู้มาเรียนรู้ดูงานจะได้เรียนรู้ถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตชาวชุมชนด้วยการออมตามหลักการสหกรณ์ จนทำให้คนจนเมืองเหล่านี้มีบ้านได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากจะเป็นไปได้

3. ชุมชนวัดอัมพวา มีความพร้อมในการเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน ที่มีจุดเด่นด้านงานเยาวชน กิจกรรมการเชิดสิงโต ที่มีเยาวชนให้ความสนใจและมีการซ้อมกันอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการปรับพื้นที่เสี่ยงเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ เช่น ริมคลองสาธารณะ และพื้นที่เร้นลับที่เคยเป็นที่สงยา แต่ปัจจุบันได้รับการบูรณะให้เป็นพื้นที่สว่างใช้ในการทำกิจกรรมของเยาวชนและคนในชุมชนได้ ชุมชนยังมีพื้นที่ให้กับคนที่กลับตัวกลับใจเลิกยาเสพติดให้มีอาชีพทำในชุมชน ตลอดจนกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของเยาวชน จนทำให้ชุมชนสามารถสร้างกลุ่มแกนนำเยาวชนที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สามารถดูแลงานในชุมชนแทนผู้ใหญ่ได้

4. ชุมชนหมู่บ้านรางไผ่ มีความพร้อมในการเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินที่มีจุดเด่นด้านการดูแลสุขภาพและนวัตกรรมด้านสุขภาพ จากการที่ประธานและคณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่ล้วนมีประสบการณ์ในการทำงาน อสส. มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทำให้ชุมชนมีองค์ความรู้ด้านสุขภาพในการให้ความรู้และบริการคนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง อาทิ การดูแลผู้ป่วยติดเตียง ความรู้ด้านสุขภาพจิต การส่งต่อผู้เสพเพื่อบำบัด ฯลฯ ชุมชนยังพยายามสร้างนวัตกรรมด้านสุขภาพในการให้ความรู้เยาวชนด้านการคุมกำเนิด การวางแผนครอบครัวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาแม่วัยใส หรือการตั้งครุภักก่อนวัยอันควร โดยผลิตสื่อในการสร้างความรู้ที่เข้าใจง่าย อาทิ ปฏิทินรัก ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิด พัดที่สามารถหมุนหาวันปลอดภัยในรอบเดือน หรือปฏิทินการสื่อสารสร้างสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นต้น ชุมชนยังมีองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการงบประมาณและการช่วยเหลือปัญหาหนี้สินอันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในองคร่วมของคนในชุมชนและการสร้างระบบคุณค่าของความมีน้ำใจและเอื้ออาทรในชุมชน ซึ่งหาได้ยากยิ่งในสังคมเมืองปัจจุบัน ระบบคุณค่าดังกล่าวหากสามารถนำไปเป็นต้นแบบหรือมีการนำไปใช้ในชุมชนบ้านจัดสรรชานเมืองหรือชุมชนบ้านจัดสรรทั่วไปก็จะเป็นสิ่งดีงามยิ่ง

5. ชุมชนริมทางรถไฟสายท่าเรือ มีความพร้อมในการเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินที่มีความโดดเด่นด้านการมีเครือข่ายทางสังคมในระดับสูงและองค์การที่ทำงานเพื่อส่วนรวมจำนวนมาก ทำให้สามารถพัฒนาความเป็นอยู่และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งพัฒนาเยาวชนให้มีโอกาสในทางการศึกษา ดังที่ชุมชนริมทางรถไฟมีความเดือดร้อนในการทำกินและที่อยู่อาศัย ในปี พ.ศ. 2550 ชาวชุมชนนำโดยประธานชุมชนจึงได้ถวายฎีกาและได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทุนให้จัดโครงการต่าง ๆ จำนวน 9 โครงการ เป็นจำนวนเงินมูลค่าหลายสิบล้านบาท อาทิ งบประมาณในการสร้างศูนย์เด็กเล็กของชุมชน งบประมาณการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ทำให้ชุมชนมีชีวิตรความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การที่ชุมชนได้รับความช่วยเหลือเพราะสมาชิกในชุมชนรวมพลังสามัคคีช่วยเหลือตนเองเป็นเบื้องต้นเพื่อสร้างผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ ทำให้ได้รับการสนับสนุนจาก องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมาก

6. ชุมชนมัสยิดนุรุลยาซีน มีความพร้อมในการเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน ที่มีความเด่นด้านการนำอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน ด้านการสืบทอดกีฬามวยไทยมาเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เยาวชนไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทำให้เยาวชนมีรายได้และสร้างชื่อเสียงของชุมชน ชุมชนยังมีการใช้แนวทางสันติวิธีในวิถีอิสลามมาดำเนินการกับผู้ค้า ผู้เสพ ทำให้คนเหล่านี้ยินยอมบำบัดและลดละเลิกพฤติกรรมอันส่งผลเสียหายต่อชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากข้อค้นพบด้านการเรียนรู้และจัดการความรู้ของชุมชนกองทุนแม่และแผ่นดิน ที่ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีการเรียนรู้และจัดการความรู้ โดยนำทั้งความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) และความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และสร้างกระบวนการในการจัดการความรู้ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้ เนื่องจากการทำงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องมีความตื่นตัว พัฒนาตนเองตลอดเวลา จากปัญหาจริงที่ชุมชนเผชิญคือปัญหายาเสพติด ที่ชุมชนต้องร่วมกันเรียนรู้และหาทางออกในการแก้ปัญหาร่วมกัน สอดคล้องกับ Nakornthap (1996) ที่เห็นว่าการเรียนรู้ของชุมชนเป็นการเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ Injun (2017) ที่ศึกษาวิจัยและนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเบื้องต้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ของกองทุนแม่ของแผ่นดินในจังหวัดสมุทรสาครพบว่า ชุมชนมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) และการเรียนรู้ (Learning) ร่วมกันในกลุ่มผู้นำและคณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายอย่างกว้างขวางและสม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลดีต่อการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaopraeknoi (2019) ที่พบว่าการทำงานเครือข่ายการป้องกันปัญหายาเสพติดมีความสัมพันธ์กับผลสำเร็จในการดำเนินงานในระดับมาก และสอดคล้องกับ Siriboon (2019) ที่พบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดินปัจจัยหนึ่งคือการสร้างเครือข่ายกองทุนแม่ของแผ่นดิน

การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบในชุมชนและการสร้างภูมิคุ้มกันในเยาวชน เป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญทางสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Bandura (1986) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าตัวแบบนั้นมีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะเกิดการเลียนแบบได้มาก การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบจึงนำมาอธิบายการเรียนรู้ด้านศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในชุมชนหากมีผู้ใหญ่ในชุมชนที่เป็นตัวแบบที่ดีก็จะทำให้เยาวชนเลียนแบบพฤติกรรมที่ดีได้เช่นกัน

การนำทุนทางสังคมและอัตลักษณ์ชุมชนมาใช้ในการจัดการความรู้ของชุมชนจากงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tonsri, Sutthisa & Ratanasuteerakul (2014) ที่นำทุนทางสังคมและวัฒนธรรมมาช่วยในการป้องกัน

ปัญหาเสียดสีของชุมชนบ้านพลวง ตำบลพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ได้ สอดคล้องกับ Walaisatien (2006) ที่เห็นว่า การจัดการความรู้ของชุมชนเป็นกระบวนการเพิ่มคุณค่าให้กับภูมิปัญญาและประสบการณ์ของชุมชน เป็นการสกัดความรู้จากประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวบุคคลและกลุ่ม ร่วมวิเคราะห์ ทบทวน และต่อยอดยกระดับความรู้ของชุมชนได้

จากผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนากองทุนแม่ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถเป็นต้นแบบ ในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน มี 2 แนวทางสำคัญ คือ 1) การสร้างศูนย์เรียนรู้ที่สามารถแสดงให้เห็นสภาพการทำงานจริงในชุมชน และ 2) การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนและพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ให้ความรู้หลากหลายตามอัตลักษณ์ของแต่ละศูนย์เรียนรู้ สอดคล้องกับ Injun (2017) ที่นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเบื้องต้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนของกองทุนแม่ของแผ่นดินในจังหวัดสมุทรสาคร คือการสร้างศูนย์เรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชนและเครือข่ายได้มากขึ้น และสอดคล้องกับ Potiwan (2014) ที่ศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามโครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน บ้านเหล่าน้อย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การใช้ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนผสมผสานกับการสร้างเครือข่ายทางสังคม สร้างรูปแบบกิจกรรมป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของคนในชุมชนที่ดำเนินการภายในชุมชนเองอย่างเป็นผลดี

สรุปผล

การศึกษาพบข้อสรุปที่สำคัญ ดังนี้ 1. กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ที่นำมาสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของกองทุนชุมชนแม่ของแผ่นดินในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและองค์ความรู้อื่นที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน 2) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 3) มีการสร้างภูมิคุ้มกันด้านยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนและเยาวชนได้เรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบที่ดีในชุมชน 4) การมีเครือข่ายทางสังคมในการสนับสนุนชุมชน 5) การนำทุนทางสังคมและอัตลักษณ์ชุมชนมาใช้ในการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน 6) ชุมชนนำทั้งความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) และความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันโดยมีกระบวนการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการความรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กร 2. แนวทางการพัฒนากองทุนแม่ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน มี 2 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างศูนย์เรียนรู้ที่สามารถแสดงให้เห็นสภาพการทำงานจริงในชุมชน และ 2) การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนและพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ให้ความรู้หลากหลายตามอัตลักษณ์ของแต่ละศูนย์เรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดทำให้เกิดการพัฒนาการทำงาน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ

เรียนรู้ และการจัดการความรู้ให้กับเครือข่ายชุมชนกองทุนแม่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาระบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าควรมีแนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ที่สามารถแสดงให้เห็นสภาพการทำงานจริงในชุมชน และเสริมจุดเด่นของแต่ละชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อให้สามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ให้ความรู้หลากหลายตามอัตลักษณ์ของแต่ละศูนย์เรียนรู้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ชุมชนในการค้นหาทุนทางสังคมและอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดในการสร้างศูนย์เรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินในกรุงเทพมหานคร ที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์เรียนรู้ในแต่ละเขตพื้นที่ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยแบบพหุสาสนวิธีด้านการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ของชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินในกรุงเทพมหานคร ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินทั้ง 6 ชุมชน ดังนี้ 1. การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและองค์ความรู้อื่นที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน 2. ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง 3. การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบในชุมชนและการสร้างภูมิคุ้มกันเฝ้าระวัง 4. การมีเครือข่ายทางสังคมในการสนับสนุนชุมชน 5. การนำทุนทางสังคมและอัตลักษณ์ชุมชนมาใช้ในการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน เมื่อนำมาผสมผสานเป็นโมเดลร่วมกับผลการศึกษาดังกล่าวตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนากองทุนแม่ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถเป็นต้นแบบในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ควรเป็นศูนย์เรียนรู้ที่สามารถแสดงให้เห็นสภาพการทำงานจริงในชุมชน โดยการค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนและนำทุนทางสังคมที่มีในชุมชนมาใช้ในการเรียนรู้และการจัดการความรู้ งานวิจัยจึงมีโมเดลในการเสนอองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

References

- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. New Jersey: Prentice Hall.
- Chailert, B., Tongma, W., Raksathip, R., & Temdee, P. (2013). *Development of a Knowledge Management System in Community Tourism in Pong Yaeng Subdistrict, Mae Rim District, Chiang Mai Province*. Chiang Mai: Faculty of Tourism Development, Maejo University.
- Chaopraeknoi, U. (2019). Development of Networking Capability for Drugs Prevention of “Mother of the Nation Fund for Drugs Control” in Krathumbaen, Samutsakhon. *Saint John’s Journal*, 22(30), 86–102.
- Community Development Department. (2012). *Guidelines for the Operation of the National Mother Village Fund Communities*. Bangkok: Community Development Department, Ministry of Interior.
- Community Development Department. (2016). *Community Knowledge Management Manual*. Community Strengthening Office. Bangkok: Community Development Department, Ministry of Interior.
- Gulasirima, R., Prapaspong, T., & Suwanampa, N. (2016). Practical Guidelines to Knowledge Management Using the Network of Community’s Learning Sources in Khokkotao Subdistrict, Muang District, Suphanburi Province. *SDU Research Journal*, 12(1), 155–170.
- Injun, S. (2017). The Management of Drug’s Preventive and Corrective Measures with the Land’s Mother Fund: The Case of Model Village in Samut Sakhon Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 6(2), 241–254.
- Khammanee, T. (2002). *Pedagogical Science: Knowledge for Effective Teaching and Learning Management*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Mahidol University (2018). *Knowledge Management*. Retrieved October 27, 2017, from <https://do.eg.mahidol.ac.th/km61/index.php/kmwhat>
- Nakornthap, S. (1996). *Education and Research for Thailand Development: Education for Sustainable Development*. Bangkok: Thailand Research Fund.
- National Drug Prevention and Suppression Center. (2016). *Prevention and Troubleshooting Action Plan Addictive year 2016*. Bangkok: National Drug Prevention and Suppression Center.

- Pakvipas, P., & Pongwiriththon, R. (2015). Guideline of Developing Community Capacity for Healthy City: A Case Study of Doi Phu Meun. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 8(1), 108–121.
- Potiwan, P. (2014). Community Potential in Drug Prevention management. *Rethink Social Development for Sustainability in ASEAN Community* (Pp. 300–305). Khon Kaen University: Research and Technology Transfer Division.
- Siriboon, S. (2019). *Lessons Learned in Solving Drug Problems, a Case Study of the Mother Land Fund, Nakhon Luang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province*(Master of Political Science, Program Interdisciplinary Branch for Local Development). Ramkhamhaeng University.
- Thongrassamee Aarnes, R., Prapaspong, T., & Suwanampa, N. (2018). A Study of Participatory Learning Organization Conditions for Community Enterprise Development in Bangpli District, Samutprakan Province. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 11(3), 65–80.
- Tonsri, W., Sutthisa, C., & Ratanasuteerakul, K. (2014). Social Capital and Cultural Capital of the Khmer ethnic and the Prevention and Solutions Drug Problems in the Community. *Research and Development Journal Buriram Rajabhat University*, 9(1), 93–103.
- Varavitpinit, S., Boonkoun, W., & Sungrugs, N. (2017). The Model Development of Phetchburi City Follows Philosophy Trend of the Sufficient Economy. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1657–1674.
- Walaisatien, P. (2006). *Community Learning Process and Knowledge Management*. Bangkok: Thammasat University.